

Til: Rektormøtet

RÅD FOR SAMARBEID MED ARBEIDSLIVET

Bakgrunn

I tildelingsbrev for UiS 2011er Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) omtalt under punkt 2.5.4. Der står det: Som en oppfølging av St.meld. nr. 44 (2008-2009) Utdanningslinja skal alle institusjoner alene eller sammen med andre institusjoner opprette Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA). Dette skal gjøres innen 1. juni 2011. Det er lagt til institusjonene å vurdere formen på rådet/rådene, men det legges til grunn at arbeidslivets parter og studentene er representert. I tillegg vil det være naturlig å invitere aktører fra andre sektorer, frivillige organisasjoner eller folkevalgte. Hvis en gjennomgang av eksisterende fora viser at det er hensiktsmessig å videreføre/utvikle ett av disse som RSA, må dette omtales særskilt i Rapport og planer (2011-2012).

Rådene skal utarbeide en strategi for samarbeid med arbeidslivet. Strategien må være forankret i institusjonens ledelse og ha klare mål og kriterier for måloppnåelse. Strategien legges ved Rapport og planer (2011-2012).

St.meld. nr. 44 (2008-2009) Utdanningslinja

Ovenfor er det referert til stortingsmeldingen som ligger til grunn for opprettelsen av RSA. Dette er omtalt i punkt 5.2.6 i meldingen. Der står det:

Relevant utdanning: samarbeid med arbeidslivet

Arbeidsrelevant utdanning kan forstås ulikt. Forskjellige faglige tradisjoner og stor variasjon i yrker man utdanner til, har gitt begrepet ulike betydninger. I framtida må høyere utdanning forberede hver enkelt til et langt arbeidsliv med flere jobbskifter i løpet av karrieren, både innad i og mellom sektorer. Med høyere omstillingstakt og mer spesialiserte yrker vil utdanningsinstitusjonene sjelden kunne gi kandidater som ikke trenger noe opplæring fra arbeidsgiver. Arbeidslivet må selv bidra med spesialkunnskap som bygger videre på grunnutdanningene. Institusjonenes rolle vil særlig være å gi individene utdanning som gir grunnlag for et langt arbeidsliv med utvikling og læring gjennom hele karrieren.

Studieløp beregnet for unge førstegangsstudenter må ofte være brede gradsutdanninger som gir studentene grunnleggende kunnskaper, evne til å bruke den og god omstillingsevne. Statlig finansiert utdanning må være relevant for senere arbeidsliv. Tett og langsiktig samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv er nødvendig for å sikre slik relevans og for å oppnå viktige kompetansepolitiske målsettinger.

Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA)

Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv skal bidra til å nå et overordnet mål om kvalitet i utdanningene. For eksempel kan institusjoner benytte samarbeid med arbeidslivet til å skape mer relevante studier, og slik framstå som mer attraktive i konkurranse om studentene. Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv kan også bidra til at utdanningstilbudene treffer arbeidslivets kompetansebehov, og stimulerer til mer nyskaping i næringslivet. Stortinget bevilger allerede penger til en rekke virkemidler som støtter opp under økt samarbeid, for eksempel støtte til Ungt Entreprenørskap, Norwegian Centre of Expertise (NCE) og Virkemidler

for regional FoU og innovasjon (VRI), Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), Skattefunn, Arena og strategiske universitetsprogrammer (SUP). Næringslivets behov er i stor grad styrende for aktivitetene. Flere av aktivitetene er rettet mot samarbeid mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner og næringslivet i de ulike regionene. De har ofte oppstått som følge av at det er etablert arenaer som bringer partene sammen. Det i dag er stor variasjon i samarbeidet mellom høyere utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet. Ved mange institusjoner hentes det inn tilbakemeldinger fra arbeidslivet om utdanningene. De samarbeider om nye utdanningstilbud, har gode interne rapporteringsrutiner, og de har ordninger som karrieresentre, ekstern praksis, prosjektoppgave og mentorordning. Samarbeidet er imidlertid ofte tilfeldig og personavhengig. Det er departementets oppfatning at eksisterende samarbeid har gitt uttelling med henblikk på relevans og kvalitet. Det foregår mye godt samarbeid, men utviklingen går for sakte.

Det er behov for samarbeid som er mer strukturert og bedre forankret i institusjonens planer og strategier. Det er derfor behov for at institusjonene utvikler nye og bedre strategier for å øke samarbeidet mellom høyere utdanning og arbeidslivet. Hensikten med strategiene er at institusjonene gjennom et bedre samarbeid skal høyne kvaliteten og øke fleksibiliteten i utdanningstilbudene. Institusjonene skal utvikle strategiene sammen med partene i arbeidslivet og studentrepresentanter i Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA). Institusjonene må vurdere hvilken form som er egnet for disse rådene, og representanter fra andre sektorer, frivillige organisasjoner eller folkevalgte kan også inviteres inn. I mange tilfeller kan det være hensiktsmessig at institusjonenes allerede etablerte institusjonsallianser og nettverk driver strategiutviklingen sammen.

De nye strategiene skal være forankret i ledelsen ved institusjonen. Strategiene må ha klare mål og kriterier for måloppnåelse. De må vise hvordan institusjonen vil øke samarbeid og utveksling seg imellom og med arbeidslivet med særlig vekt på tiltakene i denne stortingsmeldingen:

- Strategiene må innebære varig dialog med arbeidslivet om utvikling av gradsutdanninger og etter- og videreutdanning, når det gjelder både innhold og fleksibilitet. Styrking av bachelorgraden skal spesielt gis oppmerksomhet i dette arbeidet. Strategiene må vise hvordan institusjonene vil utvikle ordninger for økt bruk av frivillig praksis, og etablere en form for avtakerpaneler som skal bidra til bedre utdanninger.
- Strategiene må legge opp til å utvikle relevante og tilpassede etter- og videreutdanningstilbud.

Kunnskapsdepartementet vil følge opp utviklingen og gjennomføringen av strategiene i den ordinære styringen av sektoren.

Regjeringen vil

- sørge for at alle norske høyere utdanningsinstitusjoner har en strategi for samarbeid med arbeidslivet som er utviklet sammen med arbeidslivet og studentene i Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) ved den enkelte institusjon eller gruppe av institusjoner
- vurdere incentivene for institusjonene til å inngå i forpliktende samarbeid med arbeidslivet og dermed ivareta sitt samfunnsoppdrag
- vurdere å ta inn arbeidsrelevans som kriterium i vurdering av institusjonenes kvalitetssikringssystem for utdanning

Arbeidslivspaneler

Danmark er det innført en ordning med såkalte avtakerpaneler. Formålet er å sikre en systematisk dialog mellom institutter/fakulteter ved det enkelte universitet og arbeidslivet.

Panelet fungerer som sparringspartner og ambassadører for de enkelte utdanningene utad. Avtakerpaneler er en del av universitetenes utviklingskontrakter og er nedfelt i den danske universitetsloven.

Mange norske institusjoner har et godt samarbeid med arbeidslivet. Ved Det matematisk-naturfaglige fakultet på Universitetet i Oslo ble det i november 2008 nedsatt et Næringslivsforum. Forumet skal være en arena for kontakt og relasjonsbygging mellom fakultetet og næringslivet, og befatte seg med områdene rekruttering, utdanning og forskning. Det inngås en forpliktende samarbeidsavtale mellom medlemsbedrift og fakultetet som skal fornyes hvert tredje år. Dette er en god modell som departementet ser at flere institutter og fakulteter kan ha nytte av. Departementet tar sikte på å utforme nasjonale retningslinjer for avtakerpanelenes virksomhet. Utformingen av avtakerpanelenes funksjon lokalt skal gjøres av rådene for samarbeid med arbeidslivet ved de enkelte institusjonene.

Praksisopphold

Læring som skjer gjennom det daglige arbeidet, er annerledes i både form og innhold enn den formelle utdanningen som skjer ved universiteter og høyskoler. Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv kan bidra til at man kan trekke erfaringer på tvers av disse læringsarenaene og gi studentene en bedre og mer relevant undervisning.

Danmark har gode erfaringer med å gi universitetsstudenter mulighet til å erstatte deler av utdanningen med et praksisopphold, også for utdanninger som tradisjonelt ikke har hatt innslag av praksis i sine utdanningsløp. Universiteter og fakulteter oppfordrer studentene til å ha praksisopphold, noe som er blitt en populær ordning. Studentene velger et halvt år ute i praksis, og praksisoppholdet inngår i studiet til erstatning for et semesters normerte studier. Praksisoppholdet avsluttes med en akademisk oppgave som skal berøre teoretiske så vel som empiriske problemstillinger som studenten har arbeidet med direkte eller indirekte under praksisoppholdet. De typiske praksisstedene er virksomheter som ansetter ferdige kandidater fra utdanningen. Det er prinsipielt ingen grenser for hvilke virksomheter som kan søke etter praksisstudenter, så lenge arbeidsoppgavene er relevante for det faget kandidaten studerer. Studenten har en veileder både i virksomheten der praksisen foregår, og ved lærestedet.

Også i Norge foregår det utprøving og gjennomføring av ulike former for praksisløsninger. Eksempelvis har Universitetet i Agder i noen år hatt en mulighet der studentene på bachelorstudiet i økonomi og administrasjon kan være utplassert i en bedrift i ett semester som en del av studiet. Jobben er ikke lønnet. I tillegg til utplasseringen deltar de på to faglige ukesamlinger med undervisning. I løpet av oppholdet i bedriften skal studentene også skrive en semesteroppgave med et tema fra bedriftens virksomhet. Kurset avsluttes med en muntlig eksamen der alle studentene presenterer sine arbeider og diskuterer dem.

Kunnskapsdepartementet ønsker å innføre en ordning med frivillig praksis i Norge. En slik mulighet gir ikke bare studentene en økt forståelse av hva de kan bruke sin utdanning til, men kan også bidra til at studentene ser nye forretningsmuligheter og blir motivert til å starte egne bedrifter. For at et slikt opplegg skal gi uttelling i form av studiepoeng, er det imidlertid viktig at utdanningen samlet fortsatt tilfredsstillende de generelle kravene til kvalitet som stilles til høyere utdanning. Dette innebærer en faglig oppfølging fra institusjonen.

I tillegg til den faglige veiledningen fra utdanningsinstitusjonen må det også stilles krav til hvilke arbeidssteder som kan godkjennes som praksissteder. Det må sikres at studentene får relevante arbeidsoppgaver, men også at de får en oppfølging i praksisperioden av en ansvarlig på praksisstedet. Bedrifter som har nærings-ph.d.-er vil være spesielt aktuelle som vertskap for praksis i høyere

utdanning. Kunnskapsdepartementet vil vurdere dette i forbindelse med utvikling av en modell for frivillig praksis.

Det er ikke ønskelig å gjøre slike opphold til et obligatorisk element i utdanningene, men det kan legges til rette for at slike praksisperioder kan gjennomføres som en integrert del av studiet, for eksempel som en valgmodul.

Entreprenørskap i utdanning

Et omstillingsdyktig arbeidsliv forutsetter at arbeidstakerne tar aktivt del i nyskapings- og innovasjonsprosesser i etablert virksomhet, men også at de har kompetanse til å skape ny virksomhet. Det krever utvikling av analytiske og strategiske ferdigheter, evne til å håndtere risiko og til å identifisere nye muligheter og sette nye ideer ut i livet. Entreprenørskap i utdanning handler om både å fremme slike entreprenørielle holdninger og ferdigheter.

Regjeringen vil videreføre sin satsing på entreprenørskap i utdanningen. I 2004 la Kunnskapsdepartementet sammen med Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet fram en strategi for entreprenørskap i utdanningen, *Se mulighetene og gjør noe med dem*. Implementeringsperioden for strategien gjaldt for perioden 2004–2008. For videre utvikling av entreprenørskap i utdanningen vil regjeringen i løpet av 2009 legge fram en handlingsplan for dette. Hovedfokuset skal være på høyere utdanning.

Både universiteter og høyskoler ser i økende grad entreprenørskap som en viktig del av utdanningstilbudet. Det er betydelig mangfold i de aktiviteter som det rapporteres på innenfor entreprenørskap og nyskaping. Det undervises i entreprenørskap både som eget fag, eller det integreres som arbeidsformer i andre fagdisipliner. Mange høyskoler og universiteter tilbyr studier i entreprenørskap. Dette er alt fra enkeltemner til hele mastergrader. Det er emner og grader rettet mot bl.a. lærere, økonomer, teknologer, reiselivsnæringen og tverrfaglige emner. Innenfor utdanning i entreprenørskap har også universitetene og høyskolene utviklet tett samarbeid med næringslivet og andre regionale aktører.

Kunnskapsdepartementet har vedtatt et kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning. Dette legger føringer på hva studentene skal ha av kompetanse på et overordnet nivå etter endt utdanning. Utdanningene på alle nivåer skal bidra til innovasjon og nyskapingskompetanse. Universitetene og høyskolene skal innen 2012 revidere studieplanene innenfor alle fagområder med læringsutbyttebeskrivelser i henhold til kvalifikasjonsrammeverket, slik at det blant annet synliggjøres hvordan innovasjon og nyskaping er integrert i utdanningene.

Det er behov for mer kunnskap om gode undervisningsmetoder på fagområdet, og om læringsutbytte og effekter av entreprenørskap i utdanningen. Regjeringen vil vektlegge interessante modeller for undervisning i opprettelsen av fremragende sentre for undervisning.

Regjeringen vil

- **innføre en norsk variant av avtakerpaneler i tråd med de danske erfaringene, i samarbeid med universiteter og høyskoler**
- **innføre frivillig praksis i høyere utdanning**
- **at de nye strategiene utviklet av institusjonene, arbeidslivet og studentene skal inneholde ordninger for frivillig praksis**
- **legge fram en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen med vekt på høyere utdanning**